

10. lecke

Mi okozza a munkanélküliséget és az inflációt?

A munkanélküliség mérése. A munkapiac modellje és a rövidebb oldal elve. A munkanélküliség típusai. Az infláció fogalma, mérése és mértéke. Az infláció negatív hatásai, okai és típusai. A Phillips-görbe.

Bevezető gondolatok

- a munkanélküliség anyagi és lelki terhei
- az általános árszint-emelkedés negatív hatásai
- a munkanélküliség és az infláció tárgyalásának menete
 - a jelenség mérőszámai
 - aktuális hazai tendenciák
 - elméleti megközelítés
 - a jelenségek okai
 - a két jelenség összekapcsolása

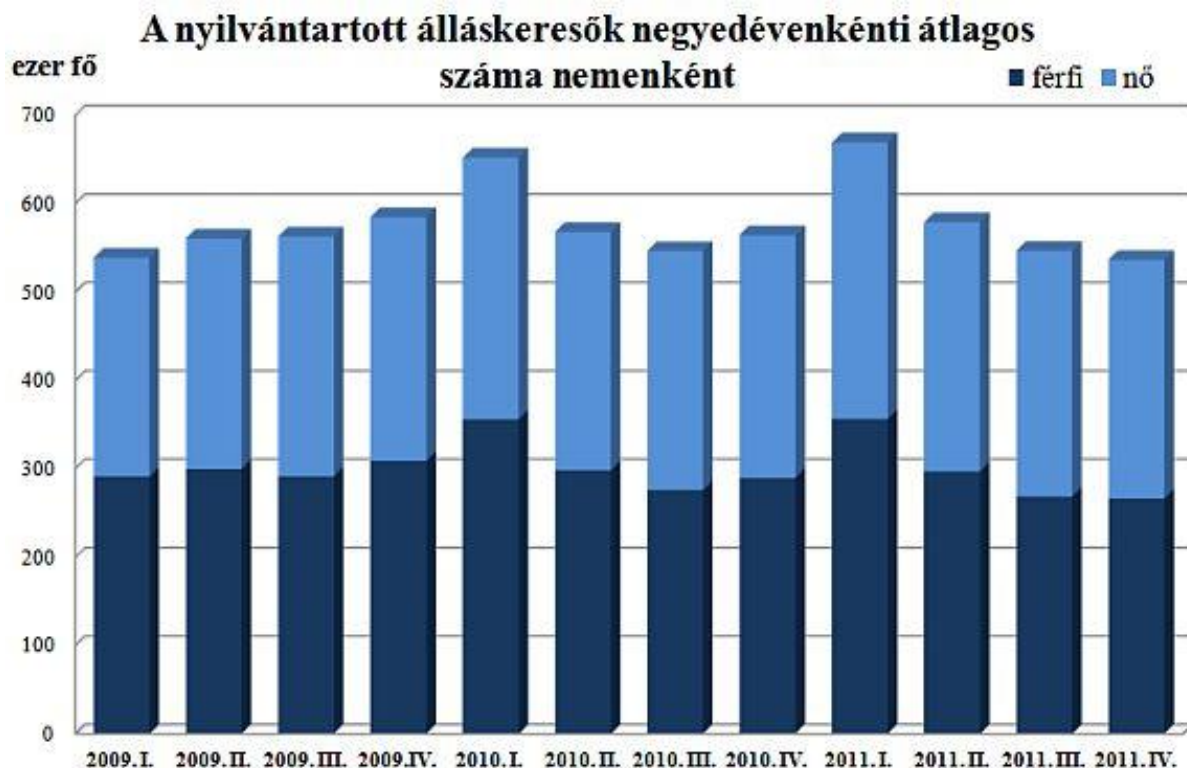
A munkanélküliség mérése - áttekintés

- nyilvántartott versus becsült munkanélküliség
 - regisztrált munkanélküliek
 - ILO ajánlásainak megfelelő munkaerő-piaci kategóriák
- foglalkoztatási mutatók a becsült adatok alapján
 - aktivitási ráta
 - foglalkoztatási arány
 - munkanélküliségi ráta
- számpélda
- a munkanélküliség alakulása Magyarországon

Regisztrált munkanélküliek

Időszak		Nyilvántartott álláskereső			
		férfi	nő	összesen	ebből: pályakezdekők
2008.	J	249 598	218 527	468 125	40 515
2009.	J	273 018	236 079	509 097	41 659
2010.	J	357 509	295 514	653 023	53 147

- nyilvántartott álláskereső:** az állami munkaközvetítő irodában nyilvántartásba vett személy, aki munkaviszonnyal nem rendelkezik; öregségi nyugdíjra nem jogosult, nem nappali tagozatos tanuló; aktív foglalkoztatási eszközben (átképzés, közhasznú foglalkoztatás stb.) nem vesz részt; munkát vagy önálló foglalkozást keres, munkavégzésre rendelkezésre áll és az Állami/Nemzeti Foglalkoztatási Szolgálattal álláskeresői megállapodást kötött

Az ILO ajánlásai szerinti munkanélküliség

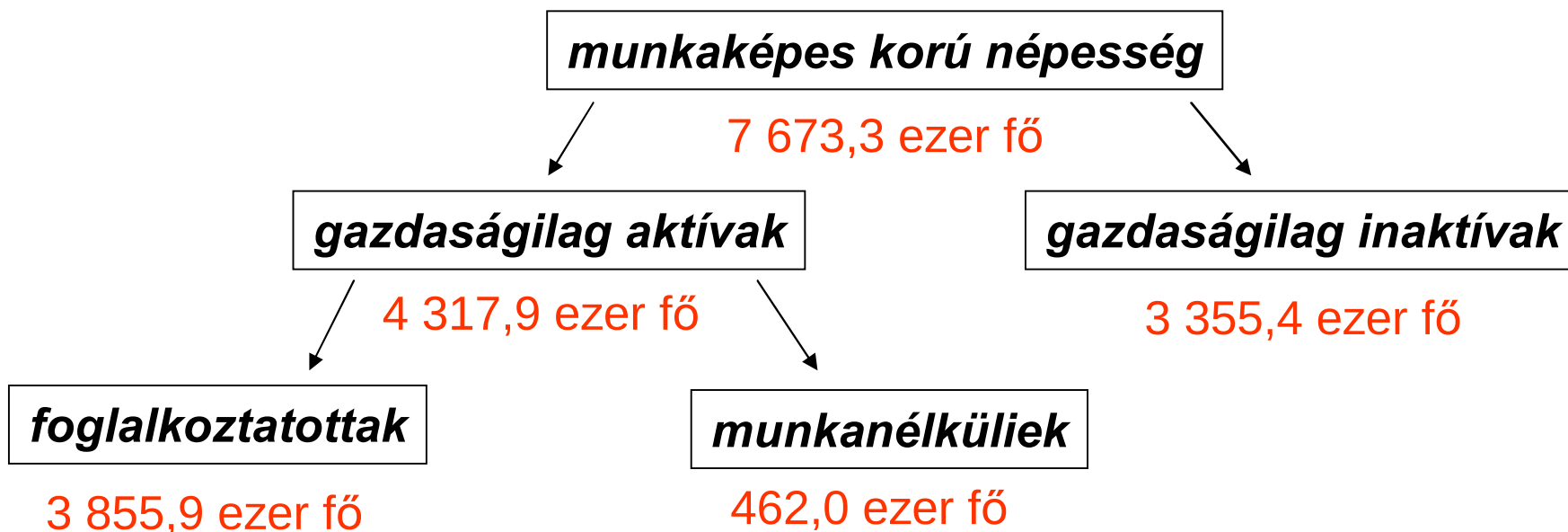
- ILO (*International Labour Organization*, Nemzetközi Munkaügyi Szervezet)
- munkaerő-piaci felmérés, kb. 32 ezer háztartásra kiterjedő reprezentatív adatfelvétel a 15-74 éves személyek gazdasági aktivitásáról
- **munkanélküli** az, aki az adott héten nem dolgozott, és nincs is olyan munkája, amelyből átmenetileg hiányzott; a kikérdezést megelőző négy hét folyamán aktívan keresett munkát; két héten belül munkába tudott volna állni, ha talált volna megfelelő állást, illetve már talált munkát, ahol 2002-ig 30, 2003-tól 90 napon belül dolgozni kezd

További munkapiaci kategóriákhoz lásd a Munkapiaci fogalmak, módszertan c. KSH-anyagot (oktatói honlapról letölthető).

A népesség gazdasági aktivitása

Időszak	Foglalkoztatottak	Munkanélküliek	Gazdaságilag aktívak	Gazdaságilag nem aktívak	15-74 éves népesség	Aktivitási arány	Munkanélkülségi ráta	Foglalkoztatási ráta
	ezer fő					százalék		
2006	3930,1	316,8	4246,9	3474,9	7721,8	55,0	7,5	50,9
2007	3926,2	311,9	4238,1	3481,3	7719,4	54,9	7,4	50,9
2008	3879,4	329,2	4208,6	3501,6	7710,2	54,6	7,8	50,3
2009	3 781,9	420,7	4 202,6	3 487,1	7 689,7	54,7	10,0	50,3
2010	3 781,2	474,8	4 256,0	3 430,4	7 686,4	55,4	11,2	49,2
2011. JI-Sz	3 855,9	462,0	4 317,9	3 355,4	7 673,3	56,3	10,7	50,3

Foglalkoztatási arányszámok képzése

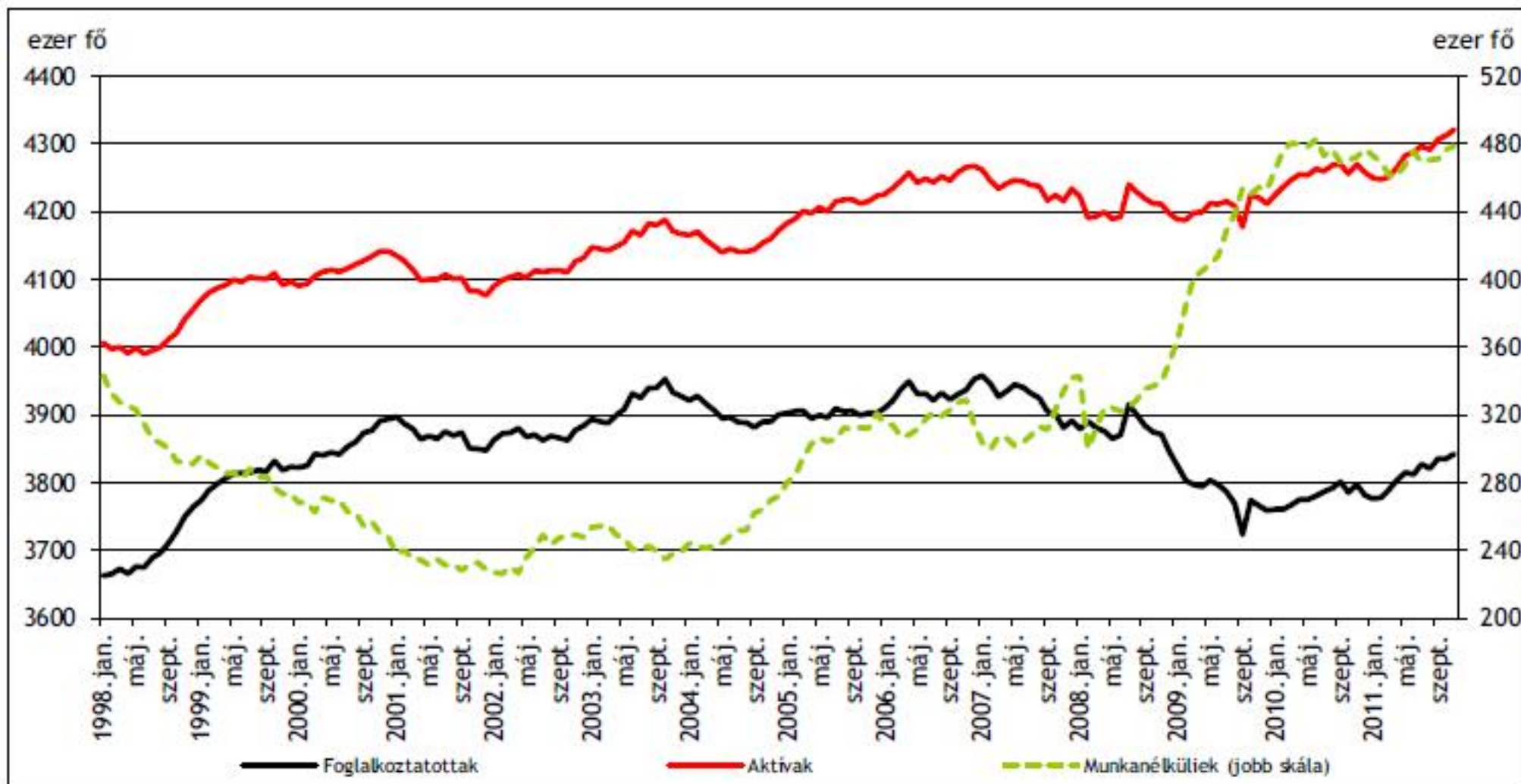

$$\text{aktivitási ráta} = \frac{\text{aktívak}}{\text{munkaképes korúak}} = \frac{4317,9}{7673,3} = 56,3\%$$

$$\text{foglalkoztatási ráta} = \frac{\text{foglalkoztatottak}}{\text{munkaképesek}} = \frac{3855,9}{7673,3} = 50,3\%$$

$$\text{munkanélküliségi ráta} = \frac{\text{munkanélküliek}}{\text{aktívak}} = \frac{462,0}{4317,9} = 10,7\%$$

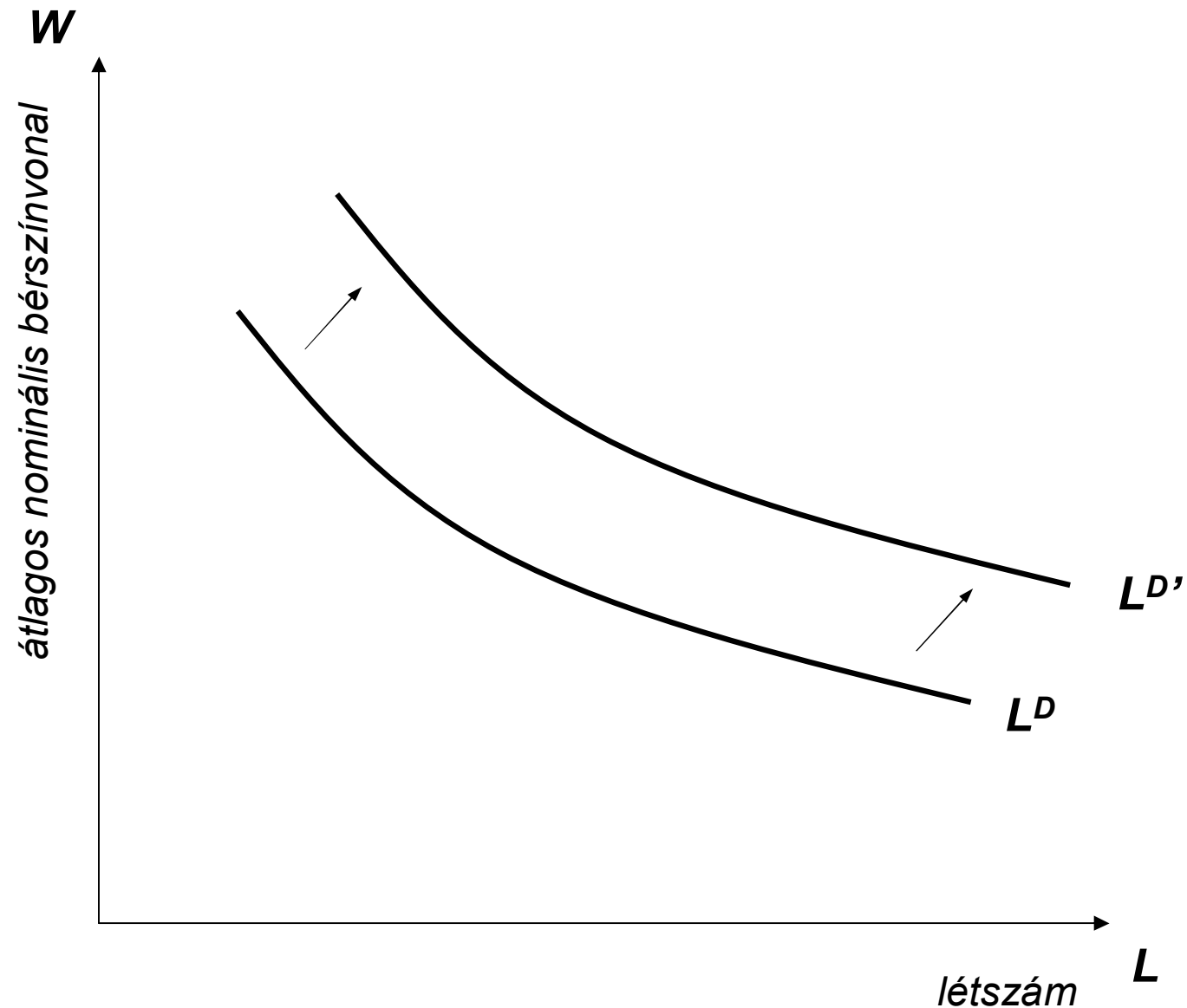
Foglalkoztatási mutatók alakulása

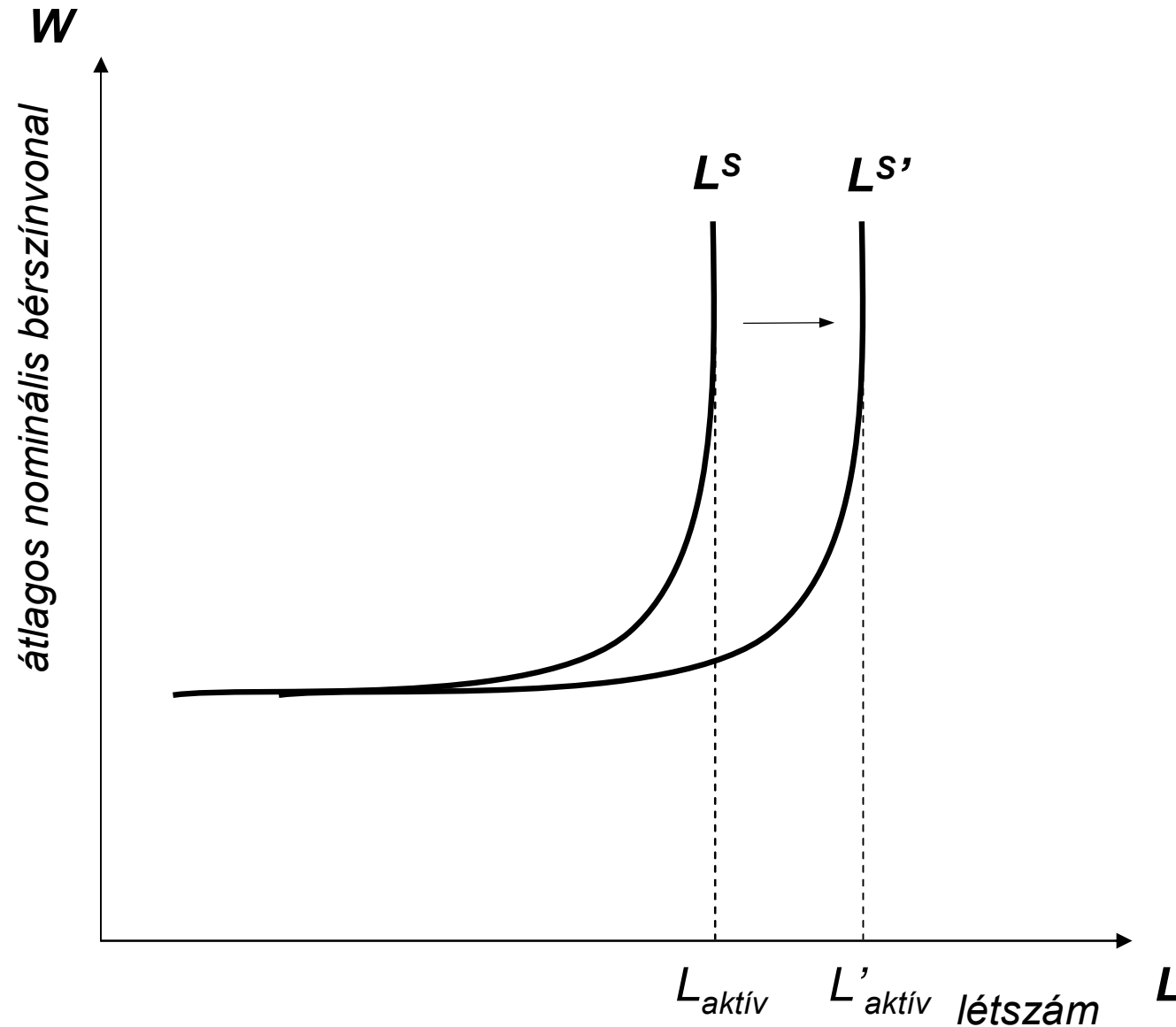
A munkapiac elméleti modellje - áttekintés

- a munkakeresleti görbe és eltolódásainak okai
- a munkakínálati görbe és eltolódásainak okai
- a munkapiac egyensúlyi helyzete
- munkapiaci egyensúlytalanságok
 - a rövidebb oldal elve
 - az önkéntes és a kényszerű munkanélküliség
- a munkapiac működését meghatározó
legfontosabb jellemző: lefelé irányuló nominális
bérmerevségek

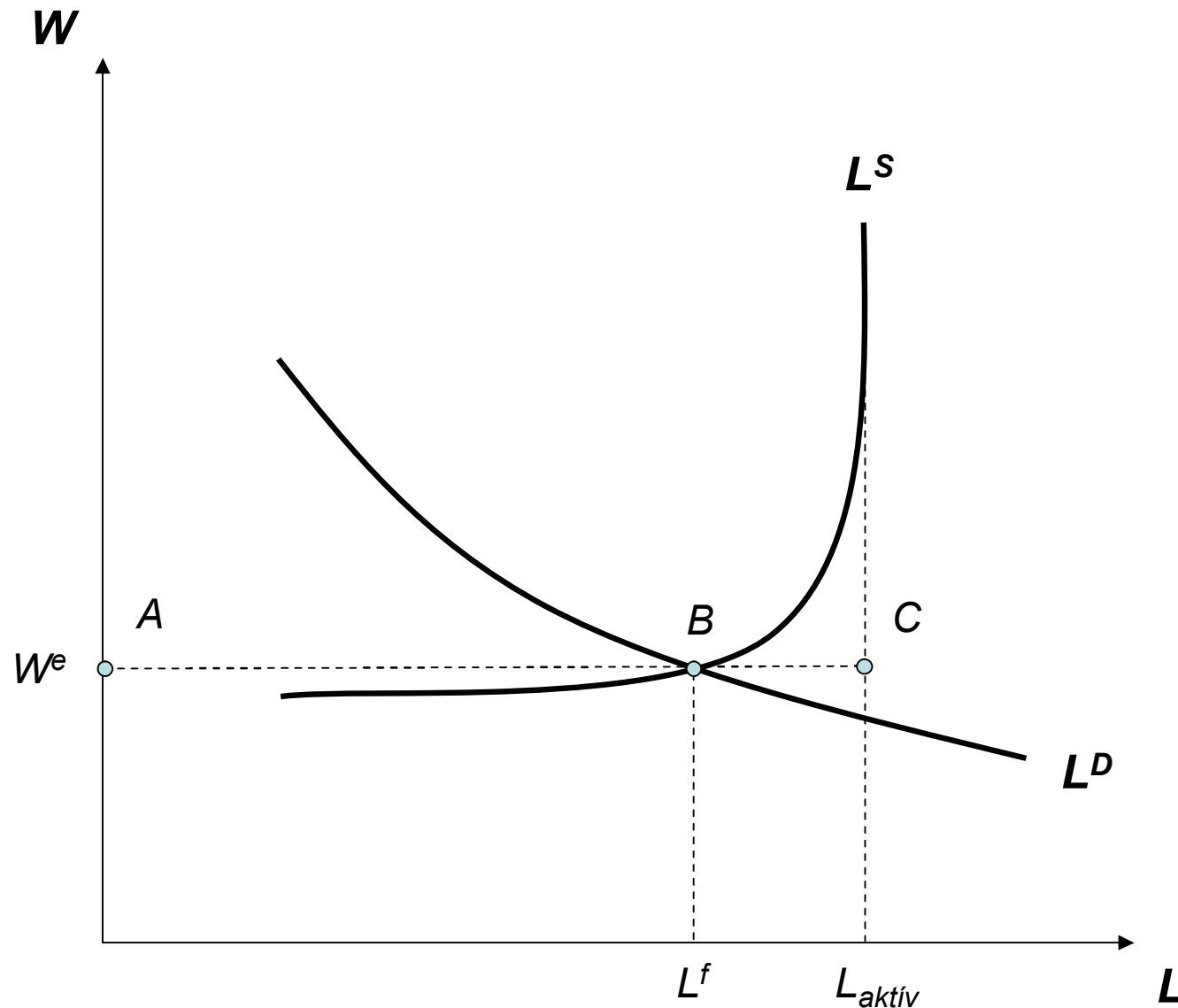
A munkakeresleti görbe és munkakereslet növekedése külső tényezők hatására

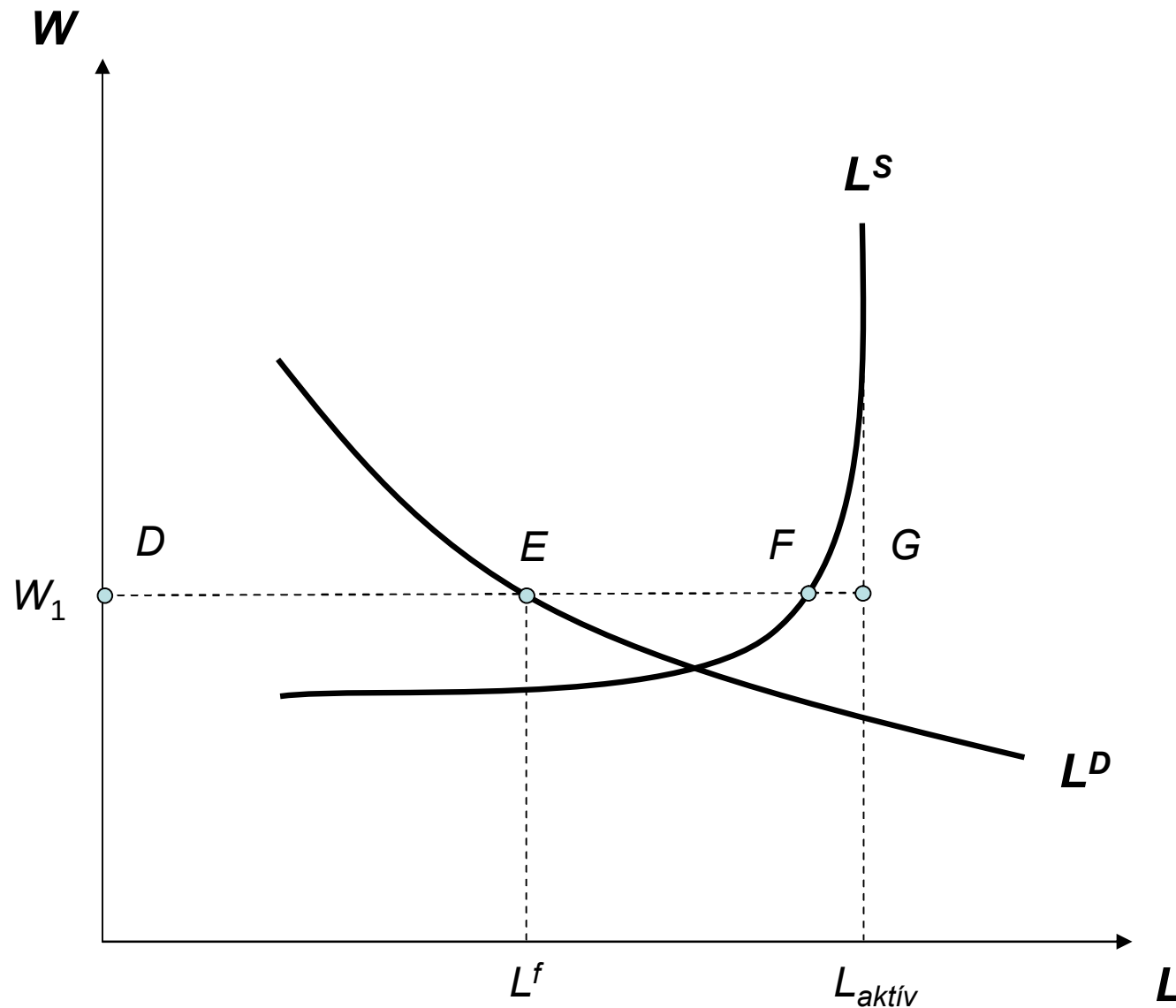
A munkakínálati görbe elmozdulása az aktivitás növekedésének hatására

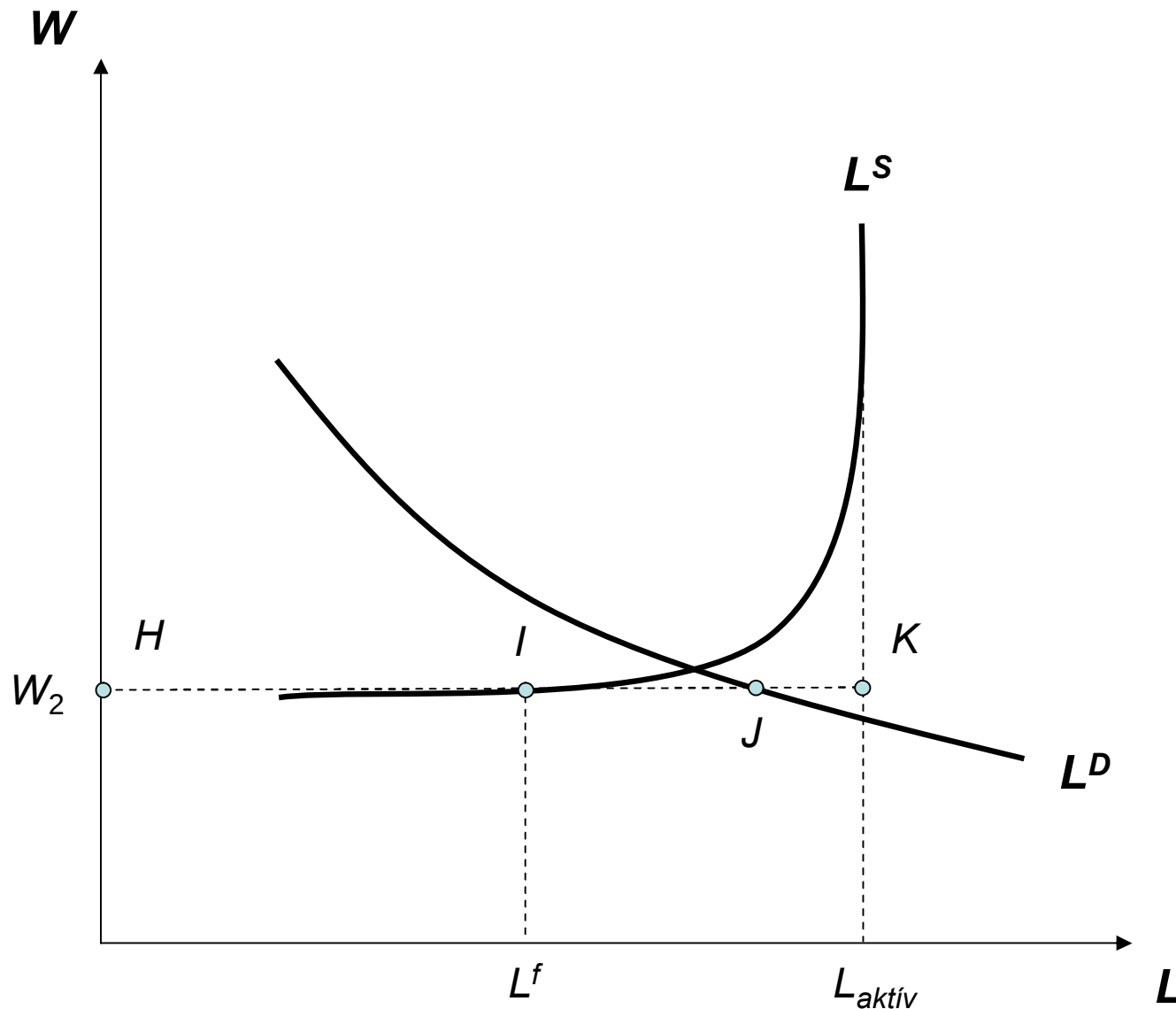
A munkapiaci egyensúly

Egyensúlytalanság a munkapiaccon (1)

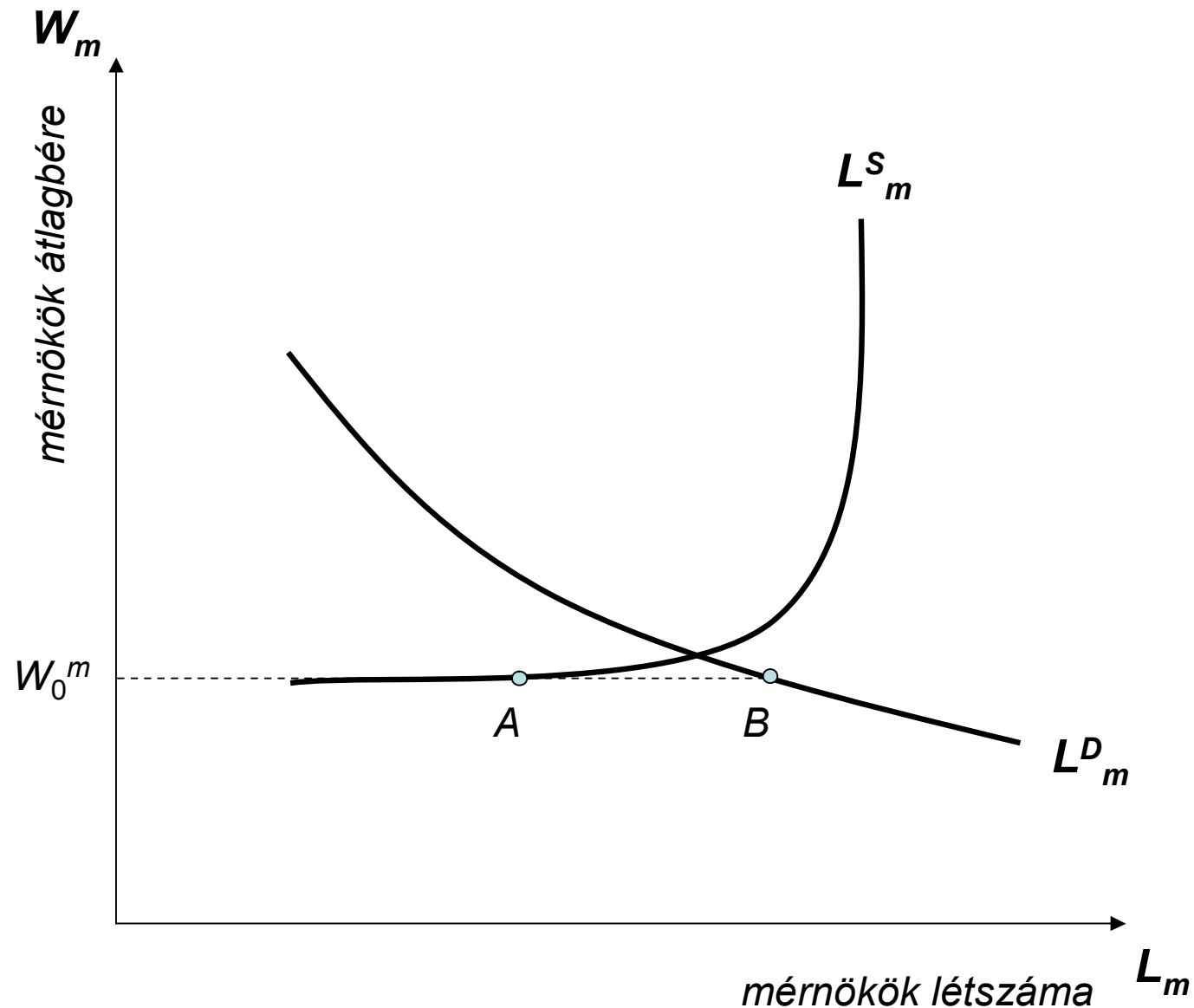
Egyensúlytalanság a munkapiaccon (2)

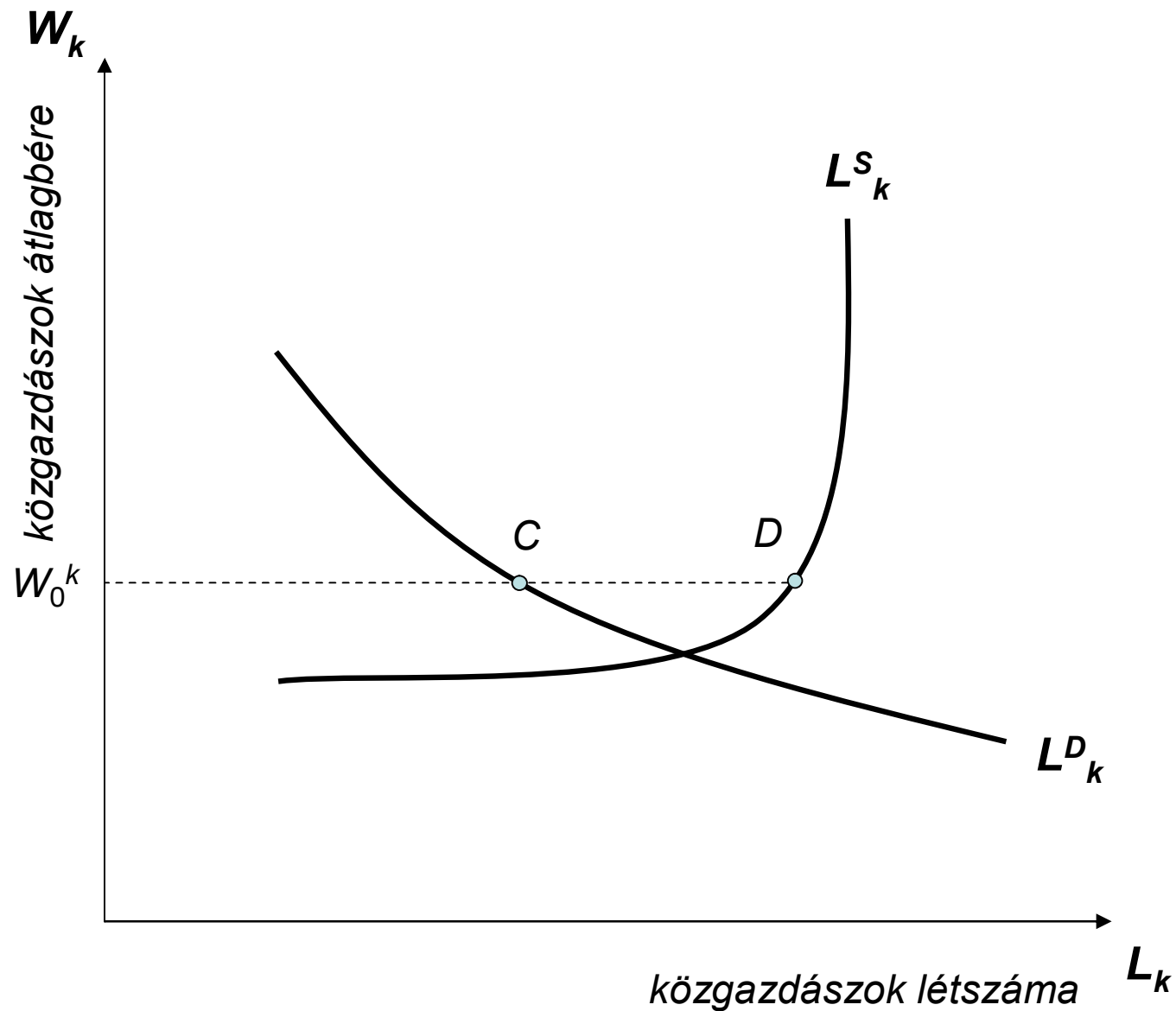
A munkanélküliség három fő típusa

- frikciós vagy súrlódásos munkanélküliség
 - munkaerőmozgás miatti átmeneti állástalanság
 - a munkapiac természetes velejárója
- strukturális munkanélküliség
 - a munkakereslet és a munkakínálat szerkezete eltér egymástól
- konjunkturális munkanélküliség
 - gazdasági visszaesés váltja ki

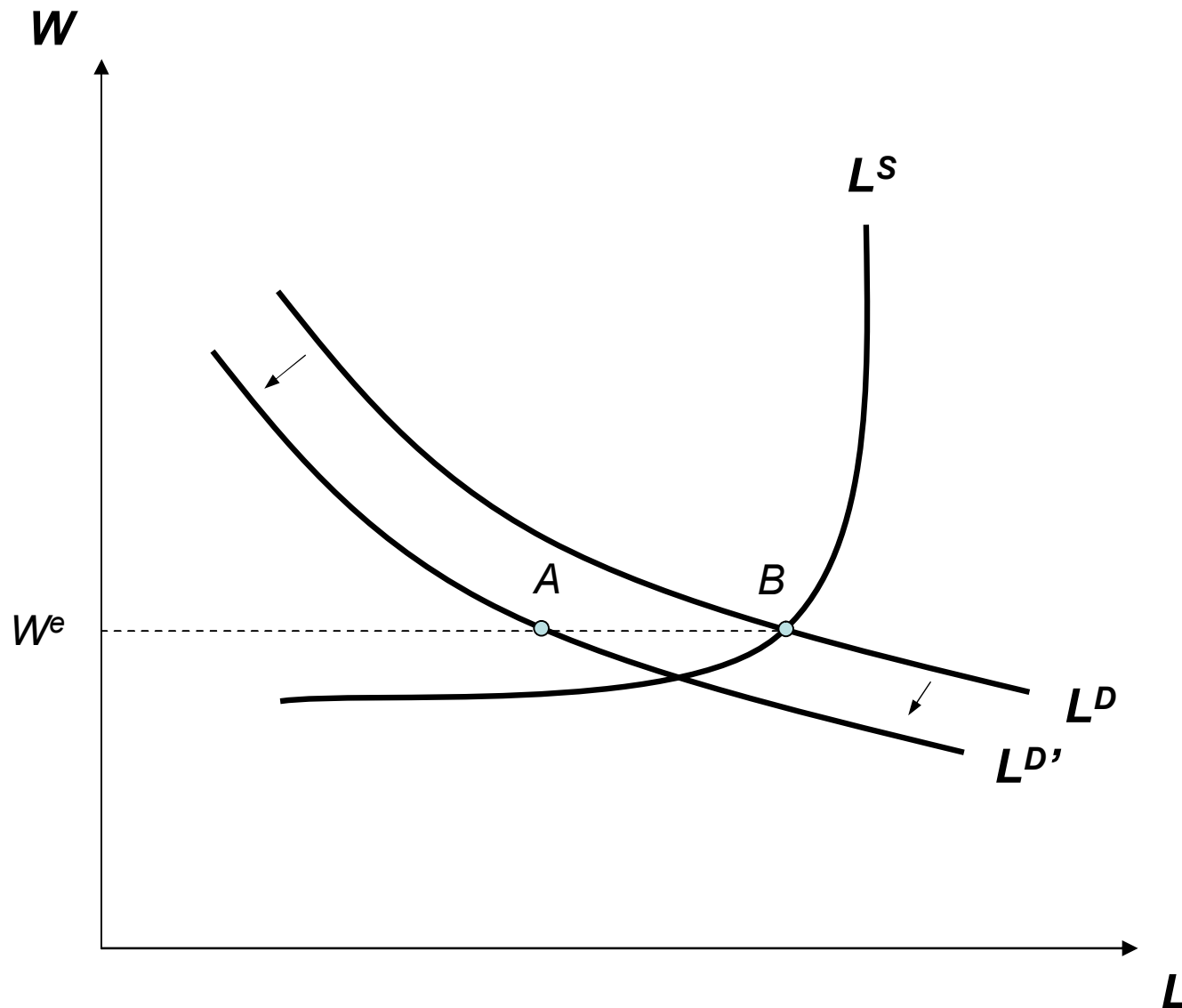
Strukturális munkanélküliség (1)

Strukturális munkanélküliség (2)

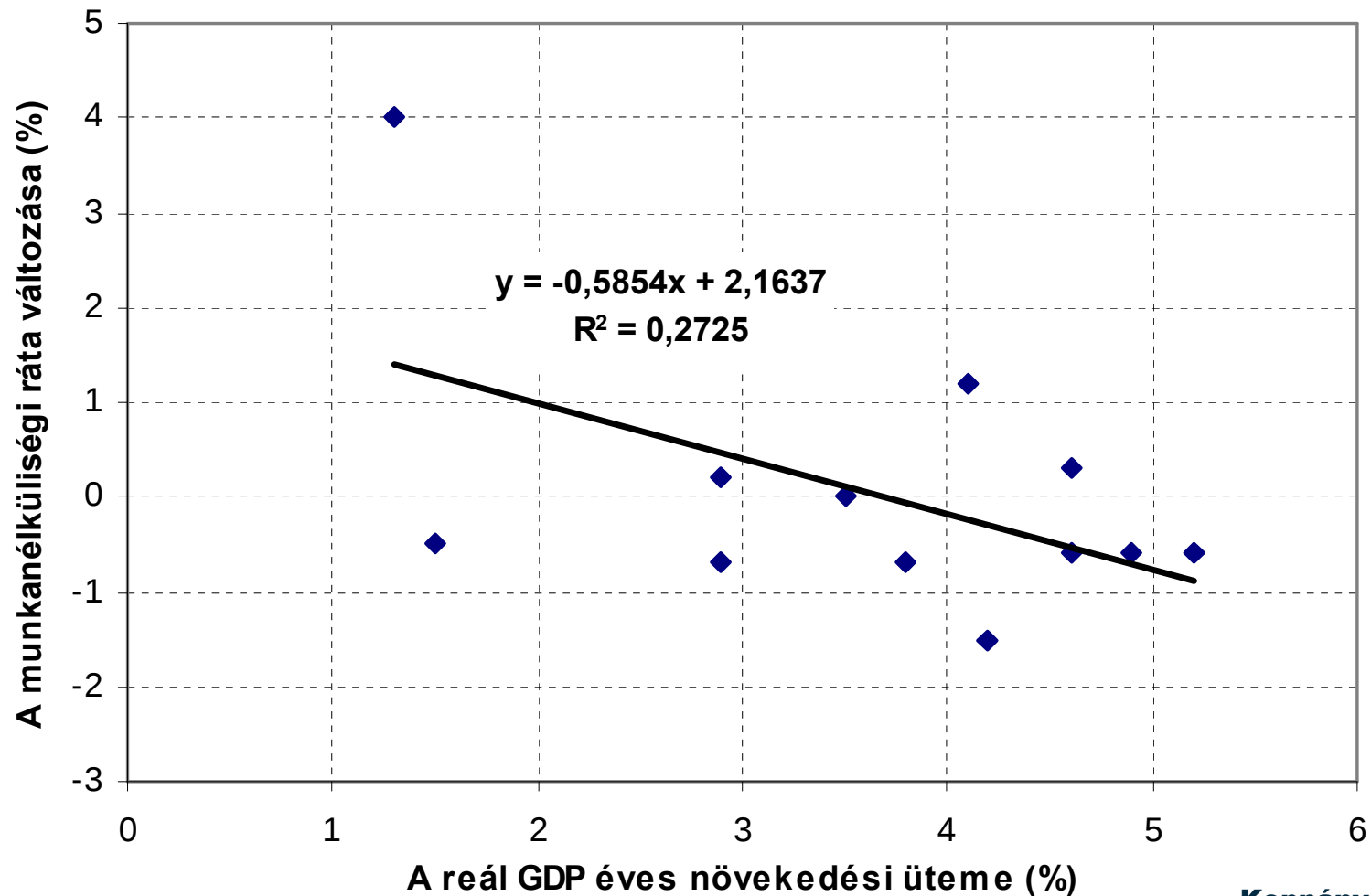

Konjunkturális munkanélküliség

A munkanélküliség és a gazdasági növekedés kapcsolata

Okun törvénye Magyarországon 1994 és 2005 között

Az infláció fogalma és mérése - áttekintés

- az infláció definíciója és az áremelkedés következménye
- hirtelen árszintugrások, bázishatások
- defláció versus dezinfláció
- fogyasztói árindex (CPI) versus GDP-deflátor
 - két mutató közötti koncepcionális különbségek, számpéldák
 - a két árindex értékbeli különbségének okai
- maginflációs mutató
- a jelenlegi inflációs tendenciák Magyarországon

Az árszínvonal-változás mértéke különböző súlyozással

- az átlagos áremelkedés mérése (lásd 9. lecke)
- GDP-deflátor = tárgyévi nominális GDP / változatlanáras vagy reál GDP
- fogyasztói árindex = bázis időszaki fogyasztói kosár tárgyidőszaki árakon / ugyanez a fogyasztói kosár bázis időszaki árakon

	q_0	p_0	q_1	p_1
A	2000	200	2500	220
B	800	5000	750	5500
C	20	30000	30	32000

$$\text{GDP-deflátor} = \frac{\sum q_1 \cdot p_1}{\sum q_1 \cdot p_0} \approx 1,094$$

$$\text{CPI} = \frac{\sum q_0 \cdot p_1}{\sum q_0 \cdot p_0} = 1,096$$

A két árindex különbségének okai

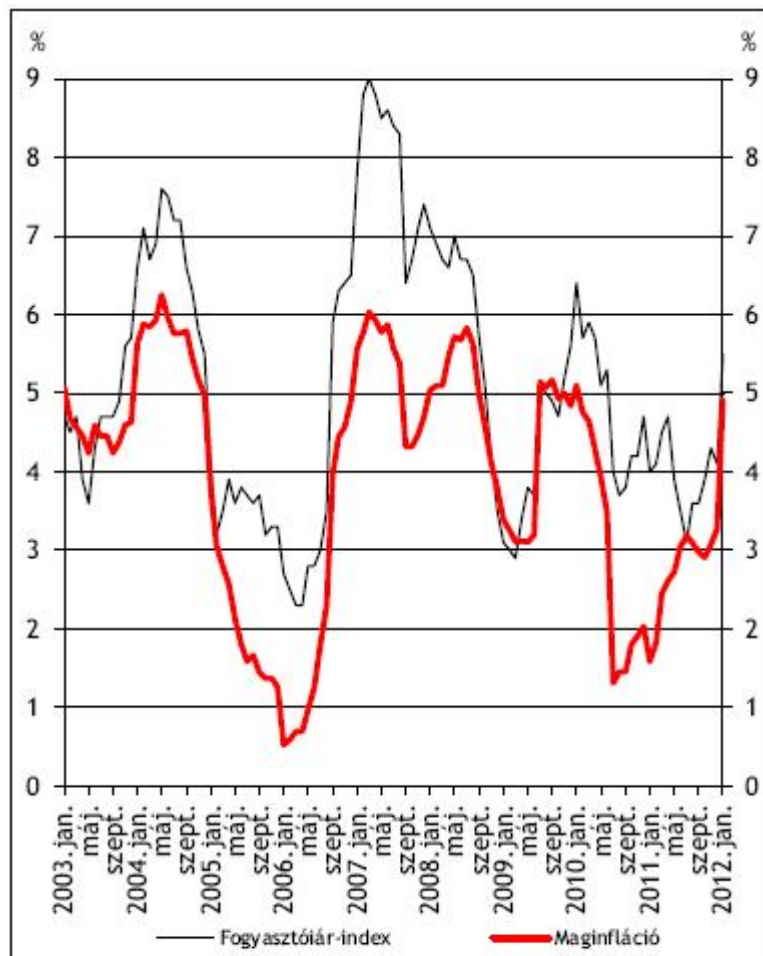
- a GDP-deflátor alul-, a CPI pedig felülbecsli a megélhetési költségek növekményét?
 - a CPI nem veszi figyelembe, hogy a fogyasztók a drágább termékeket olcsóbbakkal helyettesítik; a GDP-deflátor egyáltalán nem jelzi a helyettesítés miatti jólétsökkenést
 - a CPI a változatlan fogyasztói kosár miatt nem számol új termékek megjelenésével
 - a CPI nem számol azzal, hogy az áremelkedés egy része a termékek minőségjavulásának is betudható
 - példa: jégverés, gyér termés, csillagászati gyümölcsárak

GDP-deflátor és CPI Magyarországon (%)

Év	GDP-deflátor (százalék)	Fogyasztói árindex (CPI) (százalék)
	<i>Előző év = 100</i>	<i>Előző év = 100</i>
1993	121,3	122,5
1994	119,5	118,8
1995	125,5	128,2
1996	121,2	123,6
1997	118,5	118,3
1998	112,6	114,3
1999	108,6	110
2000	109,9	109,8
2001	108,6	109,2
2002	108,9	105,3
2003	107,6	104,7
2004	104,7	106,8

Forrás: KSH

A maginfláció és a fogyasztói árindex alakulása

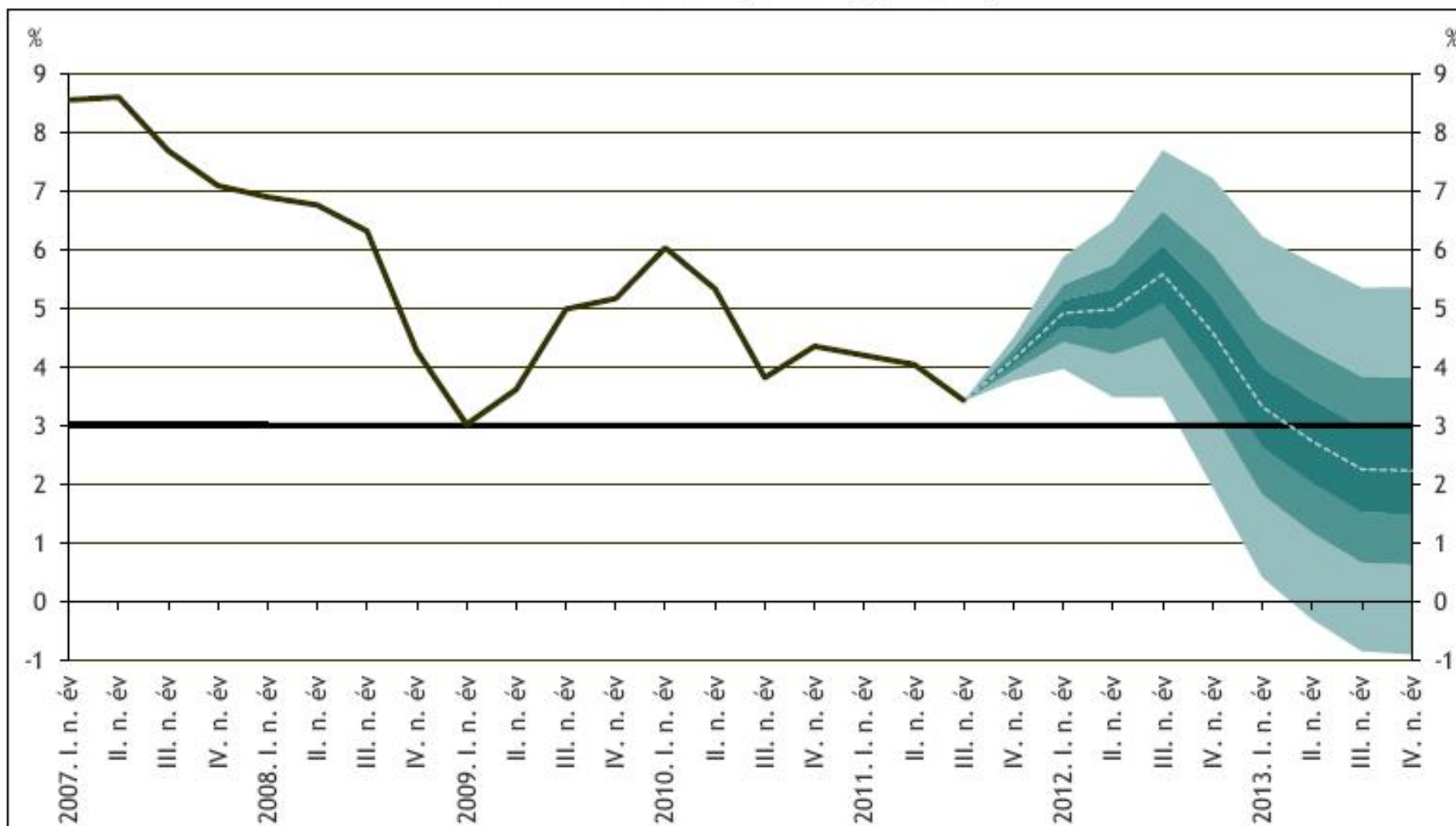
Forrás: KSH, MNB

Megjegyzés: éves alapú növekedés, szezonálisan igazított (KSH igazítás); A 2009-es módszertani váltás miatt a maginfláció időszora visszamenőleg is változott.

	Súly 2012	2012. jan.
Fogyasztóiár-index	100,0	5,5
Ebből:		
Feldolgozatlan élelmiszerek	6,1	-1,4
Feldolgozott élelmiszerek	11,8	8,6
Iparcikk	23,7	0,1
Piaci szolgáltatások	21,3	4,4
Szabadáras háztartási energia	1,6	8,5
Szeszesital, dohányár	8,7	6,7
Jármű-üzemanyag	7,7	18,0
Szabályozott árak	19,1	8,6
Magainfláció	65,5	4,9
Változatlan adótartalmú árindex	100,0	3,6

Forrás: KSH, MNB bontás

Inflációs legyezőábra

Forrás: MNB, KSH.

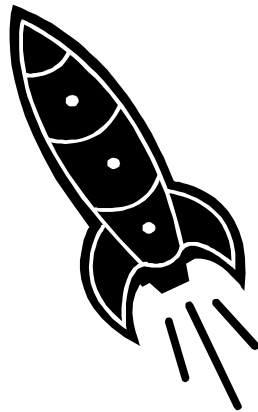
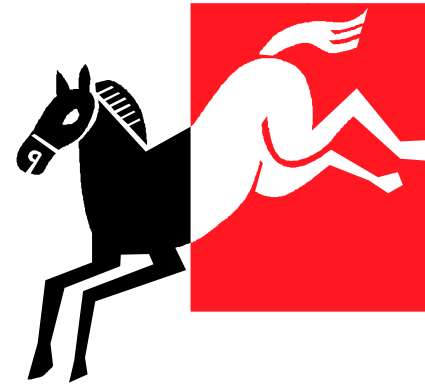
Megjegyzés: a legyezőábra az alap-előrejelzés körüli bizonytalanságot jeleníti meg. A színezett területek összessége 90 százalékos valószínűséget fed le. A szaggatott vonallal ábrázolt fogyasztóiár-index alap-előrejelzést (mint módot) tartalmazó középső sáv 30 százalékat fed le. A vízszintes vonal a meghirdetett inflációs cél értékét mutatja.

Az infláció mértéke

- kúszó infláció

- vágató infláció

- hiperinfláció

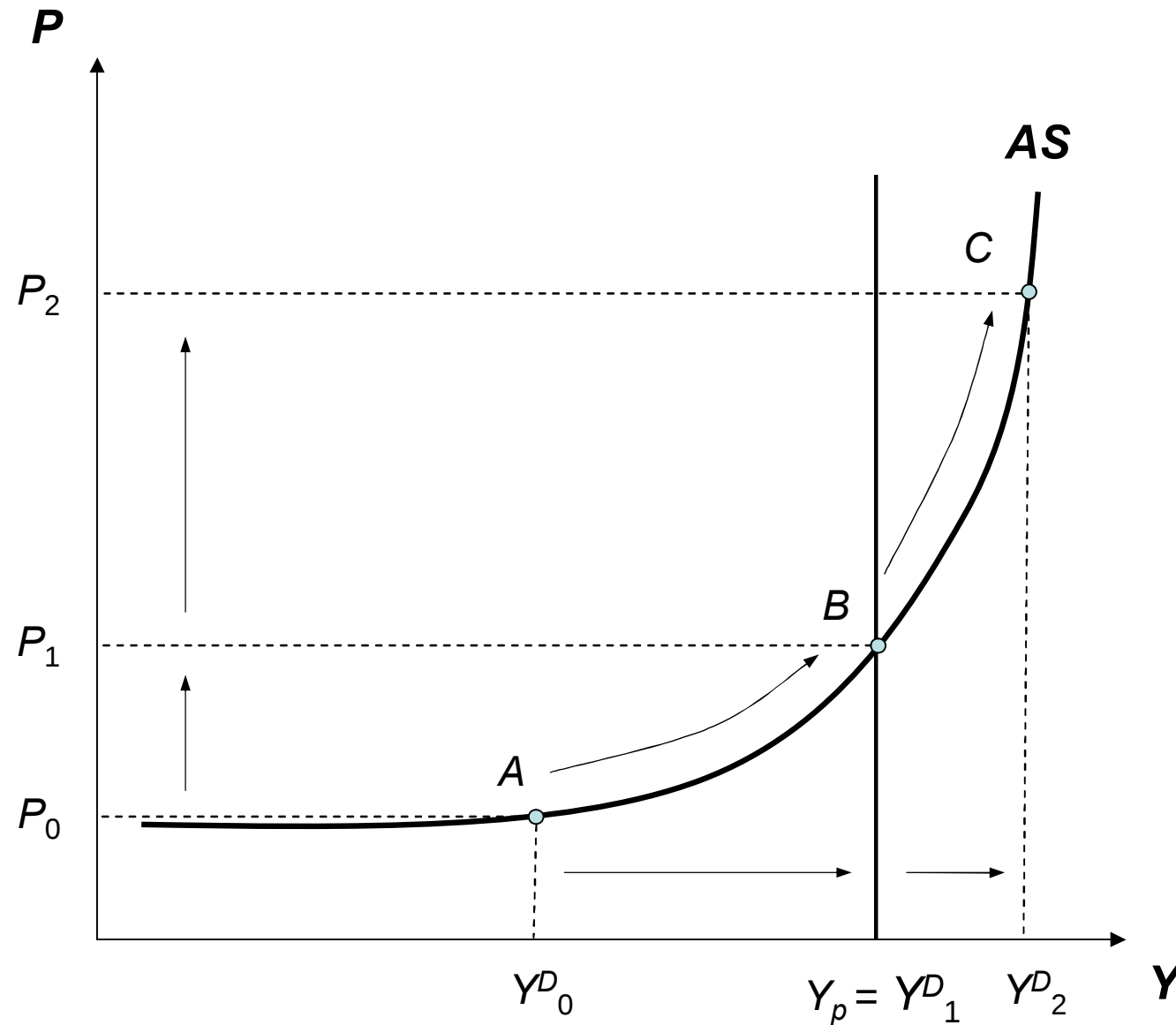
Az infláció káros következményei

- az infláció magas szintje által okozott károk
 - tranzakciós vagy „cipőtalp”-költségek
 - átárazási vagy „menü”-költségek
 - az adórendszer merevségéből adódó költségek
- az inflációs bizonytalanság által okozott károk
 - nem szándékolt jövedelem-újraelosztás
 - heterogén inflációs várakozások
 - az ármechanizmus működési zavarai

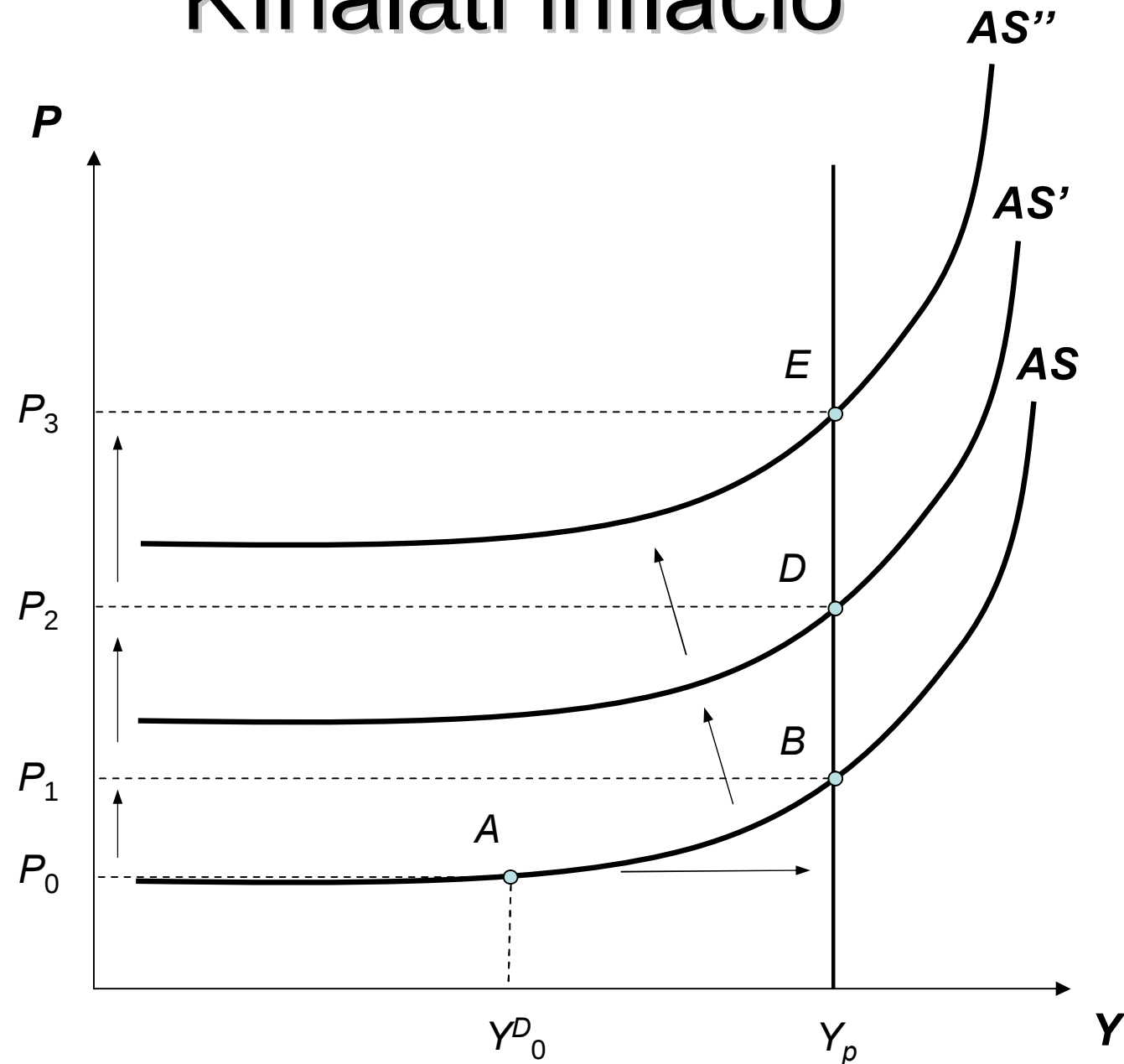
Az infláció okai - áttekintés

- keresleti vagy árinfláció
- kínálati, bér- vagy költséginfláció
- ár-bér spirál
- önbeteljesítő inflációs várakozások
- az infláció növekedése és csökkenése

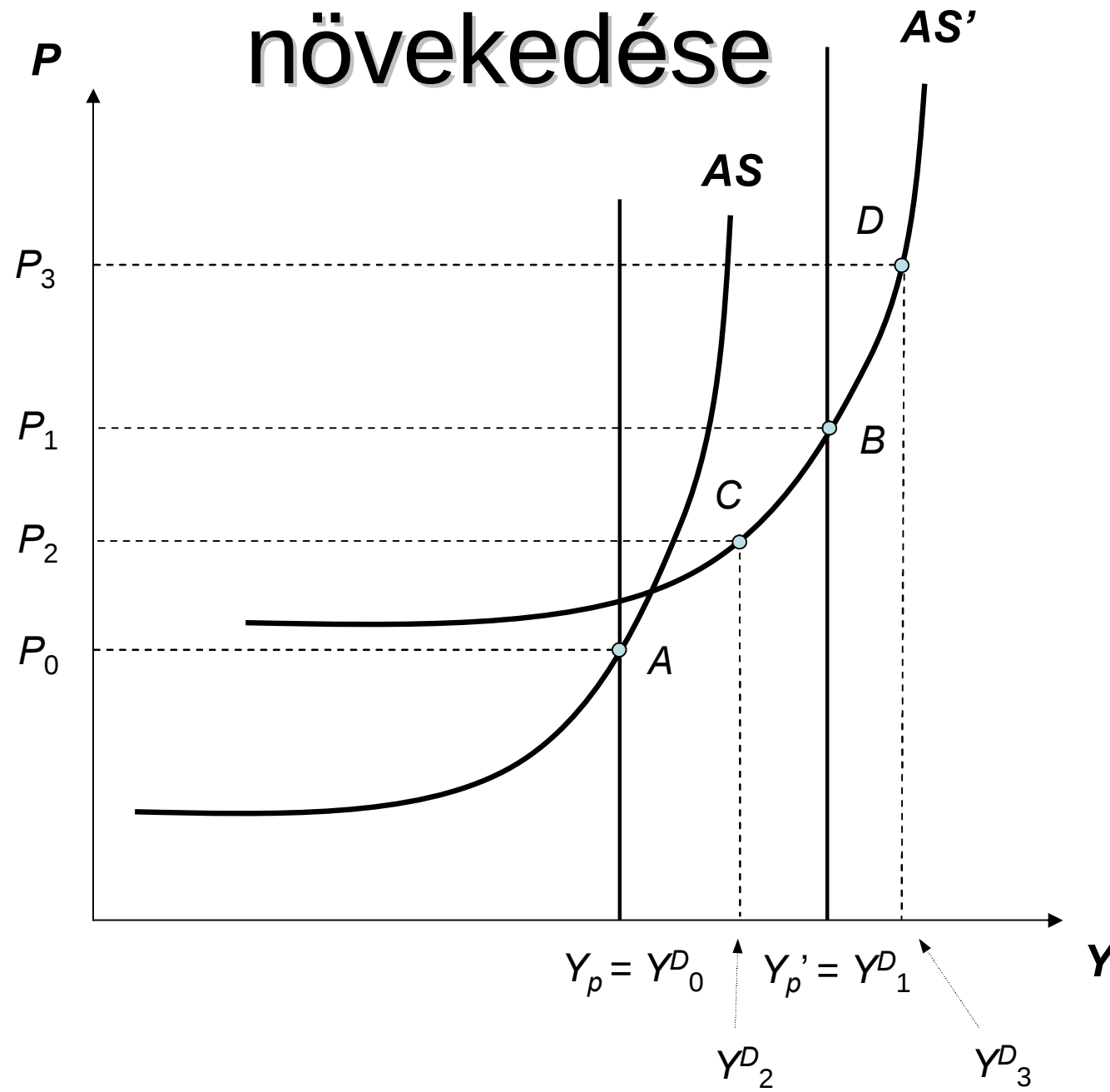
Keresleti infláció

Kínálati infláció

Az infláció csökkenése és növekedése

A munkanélküliség és az infláció kapcsolata - áttekintés

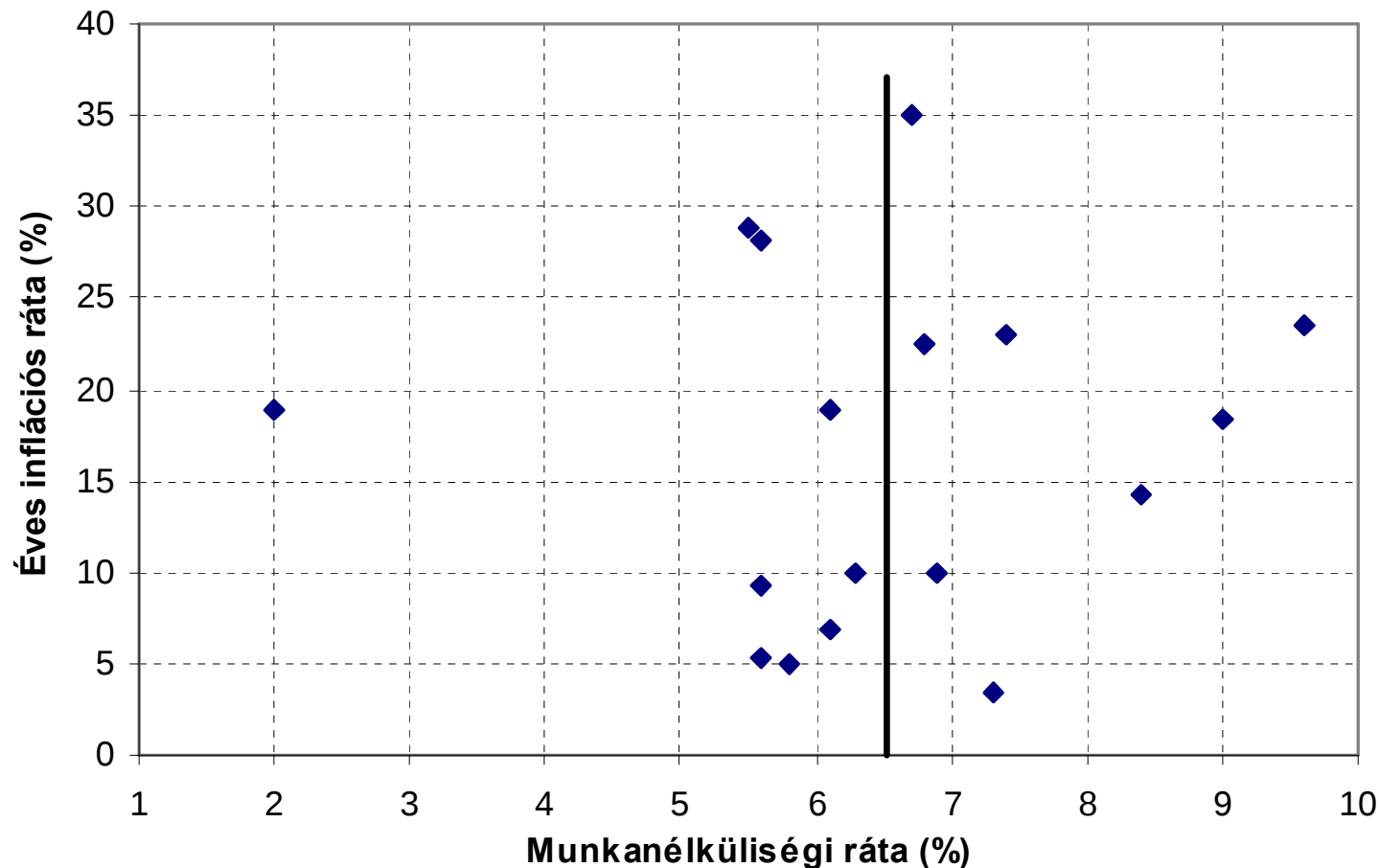
- a Phillips-görbe
 - eredeti: a bérinfláció és a munkanélküliség kapcsolata
 - módosított: az árinfláció és a munkanélküliség kapcsolata
- az inflációs várakozások módosulása, hosszú távú Phillips-görbe
- NAIRU (*Non Accelerating Inflation Rate of Unemployment*), a munkanélküliség legkisebb fenntartható rátája, a természetes munkanélküliség rátája

A rövid távú Phillips-görbe

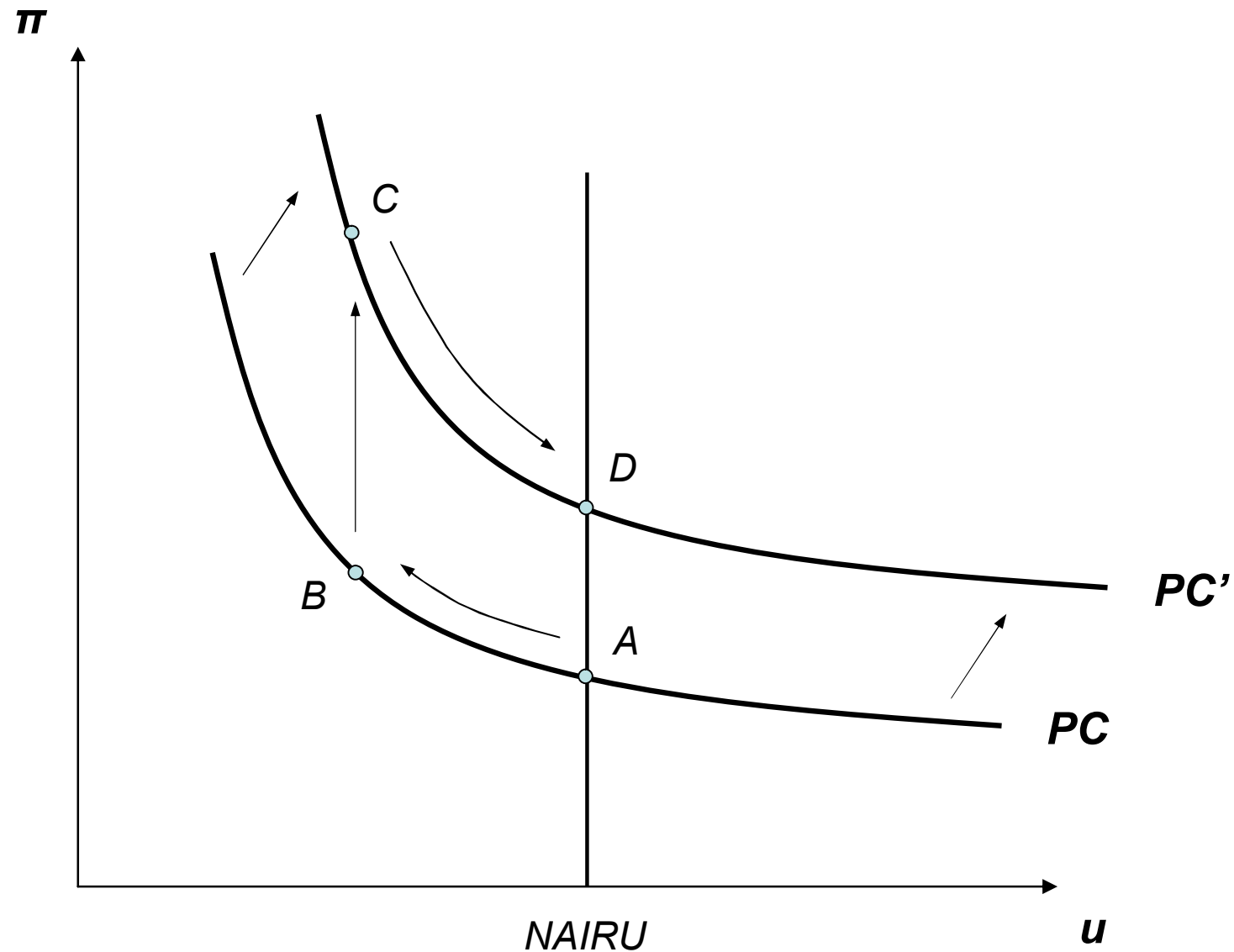

A Phillips-görbe becslése a hazai adatok alapján

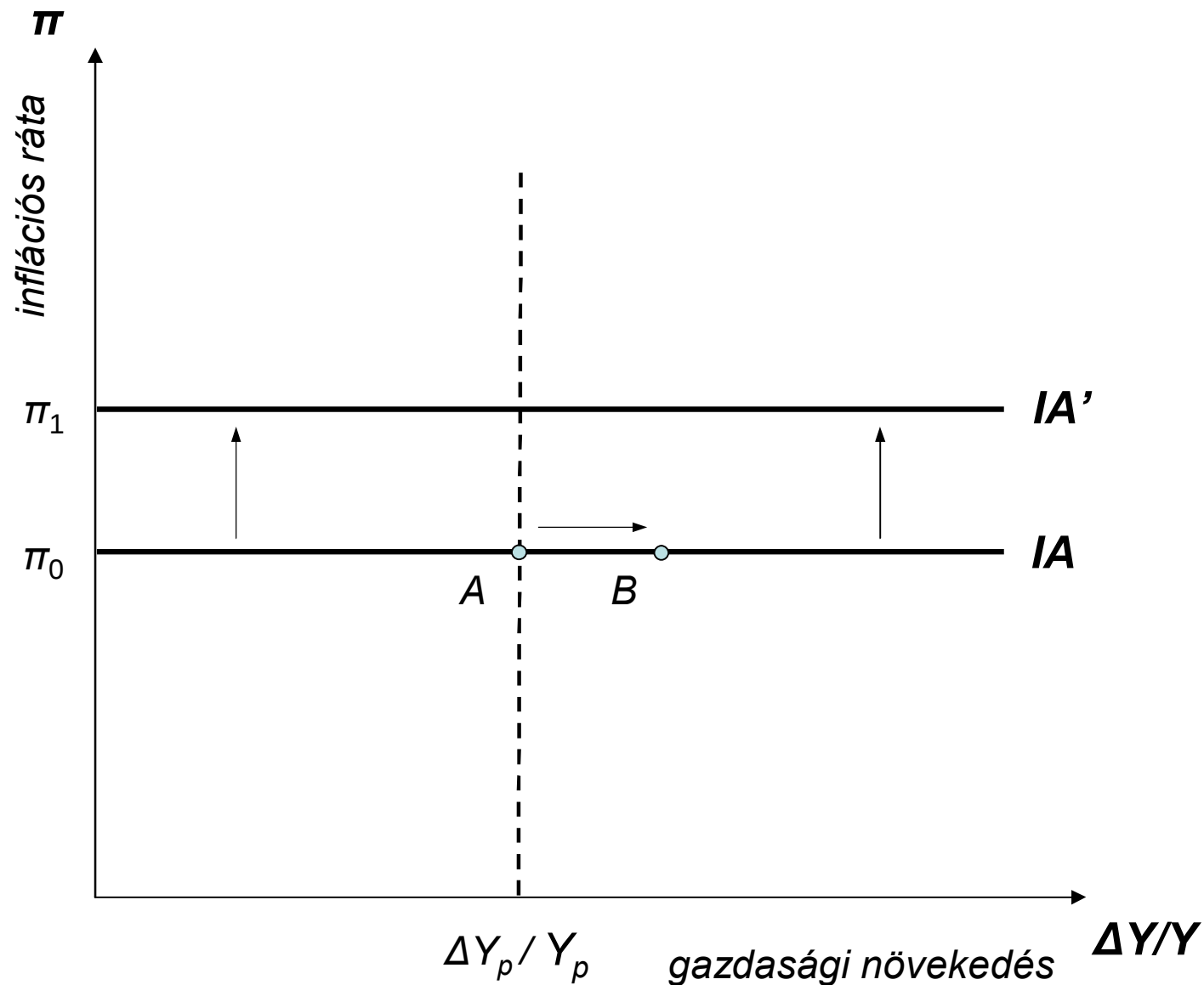
Hosszú távú Phillips-görbe Magyarországon
az 1989 és 2005 közötti évek adatai alapján

A hosszú távú Phillips-görbe

Az áralakulás elmélete (1)

Az áralakulás elmélete (2)

